

Bambek Diána*

Jogi struktúrák fejlődése és a külföldi minták helyi adaptációja

Beszámoló A mintakövetés kérdései a magyar jogtörténetben című konferenciáról

2024. október 16-án tudományos konferenciát rendezett az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszéke, a HUN-REN-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport és az NKE Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Jogtörténeti Tanszéke. A konferencia középpontjában a jogi struktúrák fejlődése és a külföldi jogi minták helyi adaptációja állt. Az esemény megnyitóján során Beliznai Kinga habilitált egyetemi docens, tanszékvezető (ELTE) és Bathó Gábor adjunktus (NKE) köszöntötte a résztvevőket. A konferencián tizenegy előadó osztotta meg kutatásai eredményeit, amelyek rávilágítottak arra, hogy a hazai jogtörténetben mely esetekben került sor külföldi minta átvételére, milyen körülmények igazolták annak szükségességét, és milyen feltételek mellett tekinthetjük egy-egy jogintézmény fejlődését szerves folyamatnak.

Beliznai Kinga *Külföldi minták a bírói felelősség 19. századi szabályozásában* című előadásában a bírói felelősség intézményének, annak európai szabályozásának komplex szegleteibe vezette a hallgatókat. Annak tükrében, hogy egy jogállamban minden hatalom, így a bírói hatalom gyakorlásával is együtt jár az azért való felelősség, bemutatta a hazai szabályozás tekintetében az 1871. évi VIII. törvénycikk főbb rendelkezéseit, így a bírói felelősséget, beleértve a vagyoni, bűnvádi és fegyelmi kategóriákat. Nemzetközi szinten az 1867-es osztrák *Staatsgrundgesetz* közép-európai rendszerekre gyakorolt jelentős hatását emelte ki a bírói és közigazgatási hatalom világos elválasztásával, a bírósági hivatalnokok függetlenségének biztosításával és a fegyelmi eljárások mérlegelési lehetőségeinek megteremtésével. Részletezte továbbá, hogy a német jogfejlődés, különösen Bajorország és Poroszország esetében, szigorú felelősségi szabályokat alkalmazott a bírák köteleességszegéseivel szemben, amelyek kisebb vétségek esetén figyelmeztetéstől, súlyosabb esetekben pénzbüntetéstől, hivatalvesztéstől egészen nyugdíj megvonásáig terjedtek. A francia jog már 1810-ben sza-

bályozta a bírók fegyelmi felelősségét, a szankciók végrehajtása pedig az igazságügy-miniszter jóváhagyásához volt kötve. Kiemelte, hogy a horvát-szlavón jogrendszer az osztrák mintát követte, erősítve a bírói függetlenséget, a fegyelmi büntetéseket pedig jogorvoslat nélkül határozta meg. Az előadás hangsúlyozta, hogy bár a szabályozás országonként eltért, közös célként megjelent a bírói méltóság védelme, a közbizalom erősítése és a köteleességszegések szigorú szankcionálása.¹

Ezt követően Rigó Balázs (ELTE) vette át a szót, aki az *Alaptörvény* fogalmának, elnevezésének vizsgálatával indította *Gondolatok a jogi recepció mögötti történelem-szemléletről – avagy mit üzen, ha más ország történelmét átvesszük?* című előadását. Megemlítette, hogy az alkotmánnyal szemben az alaptörvény szó alkalmazására több ország, így Norvégia, Németország és Oroszország jogi rendszerei szolgáltak mintául. Különösen izgalmas volt azon fejtegetése, amelyben a szabadság és a történelem közötti kapcsolatra helyezve a hangsúlyt, a szabadságot „felismert szükségszerűségként” definiálta, utalva arra, hogy a történelem determinisztikus felfogása a cselekvési szabadságot is behatárolja. Összehasonlította a tételes jogász és a jogtörténész nézőpontját, majd azt a következtetést vont le, hogy míg az előbbi elsősorban a jelen és a jövő normatív iránymutatásaira koncentrál, addig az utóbbi a múlt mélyebb összefüggéseit, a jogszabályok mögött húzódó társadalmi, gazdasági és személyes érdekeket is figyelembe veszi. Előadása során felvillantotta annak gondolatát, hogy vajon létezhet-e valódi európai jogegyesítés, és hogy az alulról jövő recepció hatékonyabb lehet-e, mint a felülről érkező kodifikációs törekvések. A záró részben Reinhart Koselleck történész gondolatait idézve, azzal egyetértésben nyomatékosította, hogy a jogi recepció nem csupán egy másik ország jogi szabályainak formális átvételét jelenti, hanem annak történelmi tapasztalatainak és kulturális kontextusának részleges integrálását is.²

A konferencia harmadik előadója, Megyeri-Pálffy Zoltán (ELTE) a hallgatóságot az igazságügyi építészet rejtelmeibe avatta be, hiszen *Minták a jogalkalmazás tereiben a dualizmus korszakában* című előadásában részletesen bemutatta miként szolgálták ezek a terek a hatalom és tekintély megjelenítését, hogyan igazodtak az eljárásjogi elvekhez mint a nyilvánosság, szóbeliség és közvetlenség. Az előadás során kiderült, hogy az építészeti ismeretek és szakirodalom jelentős része német nyelvtérületekről érkezett, és ezek váltak alapvető referencianyagokká. A 19. század második felében a magyar építészeti oktatás átalakult, miközben a magyar építészek gyakran külföldön, főként Münchenben, Berlinben vagy Bécsben fejezték be tanulmányaikat. Kiemelt figyelmet kapott Wágner Gyula, Theophil Hansen építész tanítványának munkássága, aki a neoreneszánsz stílust alkalmazva olyan impozáns építészeti elemeket – mint a tömegalakítás, homlokzatok kialakítása, kupolás megoldások és reprezentatív tárgyalóteremek – használt a magyar törvényeségi és büntetés-végrehajtási épületek, mint például a szegedi Csillagbörtön vagy a kolozsvári Igazságügyi Palota tervezésénél.³

* Bambek Diána, joghallgató, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

A délelőtti negyedik előadója, Heil Kristóf Mihály (ELTE) vezette végig a hallgatóságot a 19. századi magyar jogi és politikai reformok további fejlődésén, elemelve a korszak nemzetközi hatásai által kialakult új, nyugati irányú gondolkodást *Új/nyugati irány az 1830-as években a reformtervezetek korának derekán* című előadásában. A témát a 19. század eleji klasszikus liberalizmus korát összekötő bizottsági munkálatok, operátumok történetének ismertetésével kezdte. Ez kulcsfontosságú volt a magyar jogfejlődés és modernizáció szempontjából, mivel számos törvénytervezet és megyei észrevétel született, amelyek az ország társadalmi és politikai szerkezetét próbálták átalakítani. Kitért a köznemesség politikai forrásaira is, amelyek magukban foglalták más vármegyék politikai életének tanulmányozását, az országos ügyekhez való viszonyítást, valamint a nemesi kapcsolati háló szerepét. A nemzetközi kapcsolatok és események háttere különösen nagy hatással volt a reformok irányára, amelyek az erőszakmentes változtatás iránti igény és a népszuverenitás elvének hangsúlyozásában nyilvánultak meg. A francia és lengyel forradalmak, az angol alkotmányos fejlődés, valamint az 1830-as belga forradalom demokratikus monarchiák felé tett lépései mind inspirálták a magyar reformtörekvéseket.⁴

Képegyesítés Imre (ELTE) *A jogegységesítés egyes kérdései a két világháború közötti Csehszlovákiában* című előadásának bevezetőjéből a résztvevők megtudhatták, hogy az ún. első Csehszlovák Köztársaságban a jogrendszer egységesítésére irányuló törekvések kiemelt szerepe mellett milyen akadályokkal találta szemben magát a jogalkotás és a jogalkalmazás. Az előadó rávilágított arra, hogy 1918 előtt a mai Csehország, Szlovákia és Kárpátalja területén különböző jogrendszerek érvényesültek. A cseh és morva területeken az osztrák jog, Szlovákiában és Kárpátalján a magyar jog dominált, emellett az első világháborút követően a Csehszlovákiához csatolt hultschini területen a német jogszabályok voltak érvényben. Miután a csehszlovák állam megalapítását deklaráló törvény az érvényben lévő jogrend recepciójáról rendelkezett, ez rövid távon egyfajta „jogi trializmushoz”, míg az 1920 és 1938 közötti periódust illetően ún. „jogi dualizmushoz” vezetett. 1919-től külön minisztériumot állítottak fel a jogegységesítési folyamat elősegítésére, de a teljes „unifikációt” a tárgyalat

periódusban sosem sikerült megvalósítani – annak ellenére sem, hogy tíz év leforgása alatt több mint ezer új törvényt fogadott el a prágai törvényhozás. Az érdemi megoldást az egységes törvénykönyvek elfogadása jelentette volna, a kodifikációs törekvések azonban nem jártak sikerrel. Ezen ambíciók nemcsak a jogi normák összehangolását célozták, hanem az egységes csehszlovák identitás megteremtését is szolgálták, ami a társadalmi kohézió egyik alapfeltétele volt a fiatal köztársaságban.⁵

A rövid szünetet követően Képes György (ELTE) tartott magával ragadó előadást Marcus Lutter szerint Németország egyik leg-sikeresebb jogi „export-cikkéről”, a korlátolt felelősségű társaságról *Német, osztrák, netán portugál minta? A kft. megjelenése a magyar jogtörténetben* címmel. Az igény a kft. társasági forma megalkotására azért merült fel, mert olyan vállalati struktúrára volt szükség, amely ötvözi a részvénytársaságok korlátolt felelősségét a kisebb vállalkozások számára elérhetőbb formával. Míg az angolok az 1862-es *Companies Act* révén igyekez-

tek a részvénytársaságot széles körben elérhetővé tenni, addig Németországban az 1892-es *GmbH*-törvény révén olyan részvénytársasági modellt hoztak létre, amely gyorsan népszerűvé vált, mivel lehetővé tette a tagok számára, hogy vagyonuk kockáztatása nélkül vállalkozzanak. A kft. átvételének ötlete Magyarországon a 20. század elején merült fel, amelynek kapcsán Neumann Ármin és Csemegi Károly a német modellt tartották példaértékűnek. A háborús és politikai akadályok ellenére a társaságot az 1930-as évek elejére törvényesítették. Az előadás remekül illusztrálta, hogy a kft. bevezetése Magyarországon nem csupán német átvétel volt, hanem a magyar jogi és gazdasági környezethez igazított sajátos megközelítés, amely megalapozta a modern társasági jog fejlődését és a vállalkozások sokszínűbb működését.⁶

Folytatásként Lektor Zoltán (PPKE) *Távollétünk idején igazgassák és kormányozzák jól, ahogy illik – párhuzamok a spanyol és az osztrák Habsburgok kormányzatában a 16. században* című előadásában a Habsburg-ház két ágáról beszélt, amelyeket szoros dinasztikus és politikai kapcsolatok fűzték össze. Hasonlóságként említette, hogy mindkét Habsburg-ág kormányzati rendszere tanácsokra épült. A spanyol Habsburgoknál területi tanácsok, például a Kasztíliai és Indiák Tanácsa irányították a régiókat, míg

A MINTAKÖVETÉS KÉRDÉSEI A MAGYAR JOGTÖRTÉNETBEN

AZ ELTE ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
MAGYAR ÁLLAM- ÉS JOGTÖRTÉNETI TANSZÉKE,
A HUN-REN-ELTE JOGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT ÉS
AZ NKE ÁNTK ÁLLAM- ÉS JOGTÖRTÉNETI TANSZÉKE
TUDOMÁNYOS KONFERENCIÁJA

ELTE ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
ECKHART-SZEMINÁRIUM
1053 BUDAPEST, EGYETEM TÉR 1-3., II. EMELET, 210.

2024. OKTÓBER 16. 9:30

az Államtanács a külügyeket és a védelmet koordinálta. Az osztrák Habsburgoknál a központi szerveket, úgymint az Udvari és Haditanács, kiegészítették a magyar, cseh és osztrák tartományok területi tanácsai. A tanácsok kulcs szerepet játszottak a kormányzásban, javaslatokat tettek az uralkodónak, aki döntött azok elfogadásáról. Tagjaik arisztokraták, egyházi személyek és jogi szakemberek voltak, biztosítva a különböző érdekek érvényesülését. A Habsburgok házassági politikája a hatalom megőrzését és kiterjesztését szolgálta, stabilizálva dinasztikus helyzetüket. A Habsburgok öröksége a politikai együttműködés és a kulturális kölcsönhatások terén ma is érezhető Közép-Európában, és a 16. századi kormányzás mintái a modern politikai rendszerek számára is tanulságosak.⁷

A következő előadó Nagy Péter (KRE) volt, aki *Az 1894. évi magyar házassági törvény és az Osztrák–Magyar Monarchia utódállamai* című előadásában a pontos fogalomhasználatra való felhívást követően arról beszélt, hogyan egységesítette és helyezte új alapokra a magyarországi házassági jogot az 1894-es törvény, valamint, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlását követően a régió országainak átrajzolódott határai között a magyar házassági jog miként hatott ezen területekre. Szemléletes képet adott arról, hogy a felbomlást megelőzően a széttagolt szabályozás felekezeti alapú volt, amely házassági célú migrációt eredményezett, főként a Monarchián belül. Nagy mérföldkő volt az új törvény, hisz felszámolta a felekezeti házassági bíráskodás rendszerét, bevezette a kötelező polgári házasságot, és a házasságok feletti bíráskodást a polgári bíróságok feladatává tette, szemben az *Osztrák Általános Polgári Törvénykönyv* katolikus egyházi alapú megközelítésével. A Monarchia felbomlása után a magyar házassági jog érvényesülése eltérő kihívásokat hozott az utódállamokban. Csehszlovákiában részben megmaradt, Lengyelországban és Romániában azonban az etnikai és vallási különbségek nehezítették az egységesítést. Burgenlandban az 1894-es törvény még 44 évig hatályban maradt, míg Jugoszláviában a vallási alapú bíráskodás tovább érvényesült. A szovjet érában egységesített házassági jogot vezettek be a régióban, bár a magyar törvény hosszú ideig modellként szolgált, kiemelve kodifikációs és erkölcsi alapú megoldásait.⁸

Ezt követően Szabó Mátyás (NKE) a „*mert ahol a kettő nem egy, hanem kettő, ott a kettőt együtt sem lehet néven, hanem csak mind a kettőnek a nevével nevezni*” – *mintául szolgált-e a svéd–norvég unió az osztrák–magyar dualista államkapcsolatban?* című előadásával keltette fel a hallgatóság figyelmét. Érdekes párhuzamos képletként villantotta fel, hogy vajon a svéd–norvég államjogi berendezkedés milyen tanulságokat nyújthatott az Osztrák–Magyar Monarchia működéséhez. A Svéd–Norvég Unió jogi struktúrája és a közös intézmények, mint a közös külügyminisztérium és a kereskedelmi szerződések kezelése, hasonló problémákat vetettek fel, mint az Osztrák–Magyar Monarchiában kialakult közös minisztériumok működése. A két unió esetében mindkét állam megőrizte függetlenségét, de a közös ügyek kezelése jogi és politikai feszültségeket eredményezett. Különösen éles konfliktus alakult ki a Svéd–Norvég Unióban, amikor Norvégia

megtagadta a külügyi szolgálat finanszírozását. Ez a helyzet közjogi reformot tett szükségessé, amely párhuzamba állítható az Osztrák–Magyar Monarchia alkotmányos válásával. A „fejedelmi unió” jogi analógiái, különösen a közös intézmények és minisztériumok kialakításában, az Osztrák–Magyar Monarchia politikai és jogi problémáit is tükrözik, ahol a közös ügyek kezelése során a jogi feszültségek és a két állam függetlensége közötti egyensúlyt kellett biztosítani.⁹

A következő előadó Peres Zsuzsanna (NKE) volt, aki a *Külföldi jogintézmények a magyar joggyakorlatban (?)* című előadásával szólította meg a hallgatóságot. Az előadás a cím engedélyezte terjedeleminél szigorúbban vonta meg határait: főként a vagyoni jog intézményeire helyezett hangsúlyt, ami által felmerültek az arisztokrácia és a köznemesség közötti vagyoni kezelési stratégiák különbségei. Az arisztokrácia számára a hatalmas adományos vagyoni megőrzése és öröklésének biztosítása kiemelt kérdés volt. Erre a célra külföldi minták alapján vezették be a hitbizomány intézményét, amely lehetővé tette, hogy az adományos vagyont királyi engedéllyel alapítványi formában lekössék, így mentesítve azt a fő- és jószágvesztés alól. Ez a jogintézmény az arisztokrácia számára hosszú távú stabilitást biztosított. A köznemesség viszont az ősiség elve miatt más problémákkal szembesült. A birtokok folyamatos osztódása – különösen nagycsaládos környezetben – a vagyoni jelentős aprózódásához vezetett. Ez nemcsak gazdasági, hanem politikai hátrányt is jelentett, mivel a köznemesség befolyása gyengült. A házassági vagyoni területén is jelentős különbségek mutatkoztak. Míg a köznemesség körében a *Hármaskönyv* által rögzített szabályok érvényesültek, addig az arisztokrácia inkább az európai jogi normákhoz igazodott. Például az arisztokrácia körében a hozomány (*dos*) számított a házassági vagyoni jog alapjának, míg a köznemesség számára az ősiségen alapuló leánynegyed volt meghatározó. A hitbér, amely a nők számára a házasság megszűnéskor biztosított vagyoni juttatásként szolgált, szintén fontos jogintézmény volt, bár alkalmazása eltért az arisztokrácia és a köznemesség között.¹⁰

A nap utolsó felszólalójaként Bathó Gábor (NKE) *A miniszternek nincs kegyelem – a kormánytagok felelősség alóli mentesülése és ennek modelljei* című előadásában a miniszterek felelősségre vonásának és a kegyelmi jog alkalmazásának történeti és összehasonlító jogi modelljeit vizsgálta. Az előadás kiindulópontja az volt, hogy a miniszterek – mint a végrehajtó hatalom felelős képviselői – speciális elbírálás alá esnek, ami szorosan összefügg a hatalommegosztás elvével. Az 1848. évi törvények korlátozták a királyi kegyelmezési jogot a miniszterek esetében, célul tűzve a politikai felelősség biztosítását. A miniszterek felelősségre vonásának mechanizmusa a parlamenti többség által kezdeményezett vád alá helyezés volt, amely a változó államhatalmi berendezkedés és az alkotmányvédelmi bizottság létrehozásával új kihívások elé állította a rendszert. Az 1875. évi XV. törvénycikk a miniszterekkel azonos felelősségi eljárást írt elő az Állami Számvevőszék elnökére, míg az első világháborút követően a kormányzó kegyelmi joga e tisztségek esetében

korlátozott maradt, hogy megakadályozza a politikai felelősség kijátszását, és erősítse a hatalommegosztást. Kiemelte a miniszteri felelősségre vonás politikai jellegéből fakadó jogorvoslati hiányokat, a jogegyenlőség sérelmét és az ellenjegyzés dilemmáit, miközben nemzetközi példák, például az angol parlament 1701-es szabályozása, a politikai felelősség érvényesítésének különböző megközelítéseire világított rá.¹¹

*

Jegyzetek

- ¹ A témához az előadótól I. BELIZNAI Kinga: „*Mily esetekben tartozik a bíró felelősséggel?*” (Jogtörténeti Értekezések 63.) Budapest, 2024. Gondolat Kiadó; BELIZNAI Kinga – MEGYERI-PÁLFFI Zoltán (szerk.): *A bírói függetlenség intézményes garanciái*. Budapest, 2023. Kúria; BELIZNAI Kinga – MEGYERI-PÁLFFI Zoltán (szerk.): *Guarantees of Judicial Independence*. Budapest, 2024. Pátria Nyomda.
- ² Az előadótól az összehasonlító jogtörténet oktatásának és kutatásának módszertanához I. RIGÓ Balázs: E pluribus unum? Recenzió Földi András (szerk.): *Összehasonlító jogtörténet című tankönyvről. Jogelméleti Szemle*, 2013. 4. sz. 7. p.; RIGÓ Balázs: *Jogtörténetírás kronologikus módon és dogmatika nélkül? – A pozitívista jogtörténetírás pozitívuma. Jogelméleti Szemle*, 2021. 1. sz. 179–183. p. DOI: <https://doi.org/10.59558/jesz.2021.1.179>; RIGÓ Balázs: *Alkotmánytörténet a historizmuson túlmutató perspektívában. Acta Facultatis Politico-Iuridicae Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös Nominatae*, 2013. 50. sz. 209–212. p.
- ³ Az előadó szerkesztésében I. MEGYERI-PÁLFFI Zoltán (szerk.): *Ábrázolt és épített jog*. (Jogtörténeti Értekezések 53.) Budapest, 2021. Gondolat Kiadó; MEGYERI-PÁLFFI Zoltán (szerk.): *Épített közigazgatás*. (Jogtörténeti Értekezések 66.) Budapest, 2024. Gondolat Kiadó 106. p.; I. továbbá a szűkebb témához MEGYERI-PÁLFFI Zoltán: *A bécsi neoreneszánsz Debrecenben. Wágner Gyula igazságügyi palotái. Régiónkutatás Szemle*, 2017. 1. sz. 37–52. p. DOI: <https://doi.org/10.30716/RSZ/2017/1/15>; MEGYERI-PÁLFFI, Zoltán: “Following a Model” as an Element of the Hungarian Legal Culture with Special Regard to Gyula Wágner’s Judicial Architecture. In GEPHART, Werner – LEKO, Jure (eds.): *Law and the Arts. Elective Affinities and Relationships of Tension*. Frankfurt am Main, 2017. Vittorio Klostermann Verlag, 363–392. p.; MEGYERI-PÁLFFI Zoltán: *Wágner Gyula törvényszéki fogházai*. In GOSZTONYI Gergely – RÉVÉSZ T Mihály (szerk.): *Jogtörténeti parerga II. Ünnepi tanulmányok Mezey Barna 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, 2018. ELTE Eötvös Kiadó, 205–210. p.
- ⁴ Az előadótól I. HEIL Kristóf Mihály (szerk.): *A magyar liberalizmus gyökerei és a rendszeres bizottsági munkálatok: Adalékok az operátumok történetéhez*. (Jogtörténeti Értekezések 62.) Budapest, 2023. Gondolat Kiadó; HEIL Kristóf Mihály: *Országos és vármegyei büntetőjogi rendszeres bizottsági munkálatok (1791–1832). Jogi Tanulmányok*, 2021. 22. sz. 286–297. p.
- ⁵ Az előadótól I. KÉPESSY Imre: A „jogi dualizmus” az első Csehszlovák Köztársaság időszakában (1918–1938). In BARNÁ Attila – BATHÓ Gábor – DELI Gergely – PERES Zsuzsanna – PÓKECZ KOVÁCS Attila (szerk.): *Laudator temporis acti. Ünnepi tanulmányok a 65 éves Horváth Attila tiszteletére*. Budapest, 2024. Ludovika Egyetemi

A színes és rendkívül gazdag tartalmú tudományos rendezvény ismét rámutatott arra, hogy egy adott korszak jogéletéről sokkal árnyaltabb képet alkothatunk, ha hasonló közös eszmecserékre kerül sor. A konferencia egyrészt sikeresen összehangolta a különböző korszakok és területek kutatási eredményeit, másrészt a történeti perspektíva segítségével feltárta a jog fejlődésének globális és helyi dimenzióit. Az előadások hangsúlyozták, hogy a külföldi jogi minták átvétele soha nem volt egyszerűen mechanikus, vagy teljesen egyértelmű. Az adaptáció folyamán az egyes jogrendszerek sajátosságai jelentős módosításokat eredményeztek, amelyekből új, egyedi megoldások születtek.

- Kiadó, 353–360 p.; KÉPESSY Imre: *Csehszlovákia vagy Cseh-Szlovákia? A federalizáció esélyei a nemzetállamiság árnyékában*. In BEKE-MARTOS Judit (szerk.): *Összetett állammodellek és a hatalommegosztás elve*. (Jogtörténeti Értekezések 58.) Budapest, 2022. Gondolat Kiadó, 83–111. p.
- ⁶ Az előadótól I. KÉPES György: *Az első magyar törvénytervezet a korlátozott felelősségű társaságról. Jogtörténeti Szemle*, 2022. 3. sz. 26–37. p. DOI: <https://doi.org/10.55051/JTSZ2022-3p26>; KÉPES György: *Részvénytársaságok az 1950-es években*. In BARNÁ Attila – BATHÓ Gábor – DELI Gergely – PERES Zsuzsanna – PÓKECZ KOVÁCS Attila (szerk.): *Laudator temporis acti. Ünnepi tanulmányok a 65 éves Horváth Attila tiszteletére*. Budapest, 2024. Ludovika Egyetemi Kiadó, 343–351. p.
- ⁷ Az előadótól I. LIKTOR Zoltán: „Spanyol az Isten”. Egy Spanyolországhoz erősen kötődő dinasztia a Magyar Királyság élén a XVI–XVII. században: a Habsburg-ház. *Jogtörténeti Szemle*, 2020. 1. sz. 43–50. p.; LIKTOR Zoltán: *Rex et Regnum: Király és királyság, hasonlóságok és különbségek I. Károly kasztíliai (1516–1556) és I. Ferdinánd magyarországi (1526–1564) uralma között a közjog tükrében. Jogelméleti Szemle*, 2021. 3. sz. 34–49. p.
- ⁸ Az előadótól I. NAGY Péter: *A magyar házassági törvény az Osztrák–Magyar Monarchia utódállamaiban. Jogelméleti Szemle*, 2024. 2. sz. 48–69. p. DOI: <https://doi.org/10.59558/jesz.2024.2.48>; NAGY Péter: *Az osztrák és a magyar házassági jog összeütközése és a magyar Igazságügyminisztérium az 1910-es években*. In BARNÁ Attila – BATHÓ Gábor – DELI Gergely – PERES Zsuzsanna – PÓKECZ KOVÁCS Attila (szerk.): *Laudator temporis acti. Ünnepi tanulmányok a 65 éves Horváth Attila tiszteletére*. Budapest, 2024. Ludovika Egyetemi Kiadó, 503–510. p.
- ⁹ Az előadótól I. SZABÓ Mátyás: *A külügyi szolgálat szervezésének kihívásai az Osztrák–Magyar Monarchiában (1895–1918). Pro Publico Bono. Magyar Közigazgatás*, 2022. 3. sz. 42–61. p. DOI: <https://doi.org/10.32575/ppb.2022.3.4>.
- ¹⁰ Az előadótól I. PERES Zsuzsanna: *A családi hitbizományok megjelenése Magyarországon*. Pécs, 2014. Publikon Kiadó; PERES Zsuzsanna: *Házassági szerződések a törvény és a gyakorlat szerint XVIII–XIX. századi Magyarországon. Jura*, 2002. 2. sz. 77–86. p.
- ¹¹ Az előadótól I. BATHÓ Gábor: *Adalékok a tárca nélküli miniszteri pozícióhoz az I. világháborúban és az azt követő időszakra. Kommunikáció Média Gazdaság*, 2023. 1. sz. 88–92. p.; BATHÓ Gábor: *A mintakövetés kérdései a magyar kormánystruktúrában 1848 és 1944 között. Jogtörténeti Szemle*, 2020. 3–4. sz. 67–75. p.; BATHÓ Gábor: *A mentelmi jog története a kezdetektől. Annales: Universitas Budapestiensis de Metropolitan*, 2011. 3. sz. 35–66. p.

